

Janez Oblak

(1896 - 1965)

Alpina tovarna obutve v Žireh, je ob 30-letnici ustanovitve podjetja izdala razkošen zbornik, v katerem je predstavila vsa dogajanja v svojem razvoju znotraj tovarne. Zaobjela pa je tudi dogajanje v kraju samem, saj mu je ves čas dajala ritem in vpliv. V zborniku sta na strani 151 predstavljena skladatelj Anton Jobst in učiteljica Darina Konc, ki sta družno dala Alpini nepozabno darilo, še danes velikokrat izvajamo pesem "Žirovska". Na strani 154 pa je celostransko upodobljena oseba, ki jo besedilo predstavi s temi besedami: "Janez Oblak, Žunarjev, kulturni delavec (1896 - 1965)". Samo to in nič več. V tem času je dorasla nova generacija, ki se sprašuje, kdo je bila ta oseba in zakaj je uvrščena v zbornik. Nikjer ni mogoče o njej ničesar prebrati in izvedeti, da je bil Janez Oblak amaterski glasbenik, učitelj godal, pevovodja, ustanovitelj tamburaškega orkestra in kulturni animator v Žireh. Bil je navdušen sokol in med ustanovitelji Ribiške družine Žiri, graditelj Alpine in tajnik društva upokojencev. Prav ta sestavek naj bi bil poizkus izrisati podobo te osebe.

Na jezerih se je reklo predelu, ki ga danes približno omejujejo Čevljarska ulica, Partizanska cesta in zgornja pot, imenovana Pod griči. Le redke hiše so bile postavljene tukaj. Ena izmed teh je bila tudi Žunarjeva, imenovana po prejšnjem gospodarjevem priimku. Hiši je pripadal še en oral mokrotnega zemljišča. Na tem "gruntu", Stara vas 33, se je 8. junija 1896 očetu Janez in materi Marijani rodil prvi otrok, sin, ki so ga krstili za Janeza. Za njim je privekalo na svet še pet sester in dva brata. Tako hitro so si sledili, da očetova dnina in kravica nista zmogla dostojno prehranjevati vseh, zato so prvorojenca kot šestletnega fantiča poslali materi teti k Cajnarju nad Idrijo. Večkrat je (kot je sam pripovedoval) sedel na kakšnem bregu, tako da je gledal v smeri



Janez Oblak

doma in ob spominjanju nanj potočil tudi kakšno solzo. Ko je bilo treba v šolo, so ga starši vzeli nazaj domov.

V šoli v Žireh se je kaj kmalu pokazala njegova izredna nadarjenost za dojemanje. Vse snovi je zlahka obvladoval, zato so mu omogočili, da je en razred preskočil. Kot najboljši učenec je bil izbran, da je stoječ ob nadučitelju Leopoldu Božiču z zastavo pričakal visokega gosta habsburške monarhije. Menda je prišel na lov na divje peteline Jožef Ferdinand, bratranec cesarja Jožefa. To naj bi se dogodilo leta 1906. Učitelj je kasneje prigovarjal očetu, naj da fanta naprej v šole. A kot priložnostni delavec si oče takšnega stroška ni mogel privoščiti. Po končani osnovni šoli v Žireh je Janez sam našel pot v Idrijo in se pri Gantarju, trgovcu z mešanim blagom, udinjil za "komija". Ali je v stik s sokolstvom prišel že v Žireh ali šele v Idriji, ni znano. Morda pa je ravno sokolstvo vzrok, da se je napotil čez grič v mesto, v katerem se je hkrati dogajalo toliko stvari. Kdo bi vedel? Svojo energijo je razpršil na vse strani. Poleg osnovnega dela, ki ga ni prav veselilo, je obiskoval tečaje knjigovodstva, računovodstva, nemščine, se učil violine, gledal ribe v Idrijci. Ob tem pa ni zamudil vsakodnevnega srečanja s tovariši v sokolskem društvu. Tovariši so ga spraševali in se čudili, kako vse zmore. Idrija ga je srkala vase, on pa iz nje, kot bi slutil, da bo segel po njej tujec.

Začela se je 1. svetovna vojna in Janez je bil prav gotovo prav kmalu vpklican. Ohranjena pošta iz leta 1916 daje vtis veterana, saj so mu na rever ovratnika že pripeli tri zvezdice, čeprav je bil šele v dvajsetem letu. Vsa pošta je bila cenzurirana, a si je kljub temu upal jasno napisati: "*Godi se mi slabo, nisem mislil, da bo tako. Najbrže pojdem na laško fronto. Kaj me še vse čaka?*" Po enem mesecu, v juliju, pa piše: "*Vedi, da sem zdaj daleč v Galiciji, oziroma na rusko-poljskem. Godi se mi zelo slabo in poka, da je strah*". In v septembru: "*Danes poka kot vrag. Če bom sedaj ostal živ, je velik vprašaj. Mnogo jih je šlo te dni pod zemljo*". Živ je ostal, bil pa je ranjen, kmalu je bil ranjen tudi v dušo zaradi Idrije, ki je pripadala Italiji. Tja ni hotel več iti.

V Žireh je odprl trgovino, a ni šla. Nekako ni mogel nadomestiti zgubljenih vojnih let z resnim delom. Najlaže ga je bilo najti na balanišču ali v telovadnici sokolskega sruštva. Tam je vadil ure in ure, sam ali s tovariši. Uspeh ni izostal. V septembru 1920 je na župni tekmi na Jesenicah v višjem oddelku dosegel 1. mesto na krogih. S poroko v začetku leta 1921 se je spet začelo obdobje zagnanega dela na vseh straneh. Prevezel je knjigovodske posle pri mojstru Zajcu, kasneje pri Nagliču in nato v osnovani Produktivni čizmarski zadrugi Žiri, v kateri je bil tudi delničar. Vzporedno s tem pa je bil z dušo in telesom pri društvu Sokol. Skoraj vedno v odboru in z zadolžitvami; načelnik, namestnik, tajnik. Na sejah je postavljajl utemeljene predloge in zahteve in jih odločno zagovarjal. četudi do sporov med "brati" kakor so se člani Sokola med seboj naslavljali. Še vedno je gojil orodno telovadbo. Deloval je v prosvetnem odboru društva kot violinist pri glasbeni skupini. Ustanovil in vodil je tamburaški zbor. Prireditve, praznovanja, tekmovanja doma in pri sosednjih društvih, sestankih ... povsod je bil prisoten. Vsakemu dnevu pa je odmerjeno le 24 ur. Z njemu lastno energijo je vse to zmogel.

A prišla je 2. svetovna vojna. "*Potihnil glas je violin, strunar odbrenkal je ...*" pravi

Gregorčič. Društveno življenje je zamrlo. Videl je prihod italijanske vojske v Žiri, videl tudi njihov odhod. Videl prihod Nemcev konec aprila 1941 in po dveh mesecih zagledal kamion, ki je čakal samo eno uro, da so on, žena in hčerki vzeli najnujnejše in bili prepeljani v Škofove zavode v Šentvid. Od tam pa pregnani v Srbijo. Aleksandrovac Župski je sprejel devet družin iz Žirov. Nastanili so jih po različnih hišah. Janez je bil z ženo Minko nameščen v hotel Župa. Hčerki drugod. Kasneje so v hotelu našli mesto še zanju. Četudi sobica ni premogla okna, so bili le skupaj do konca vojne. Tukaj se je izkazal z nemščino. V gostišče so namreč zahajali poleg domačinov tudi nemški vojaki. "Gazda" je bil hvaležen, da je Janez prevzel vlogo strežnika in tolmača obem. Kadar pa ni bilo gostov, se je ukvarjal še s fotografiranjem. Da bi prišli bližje doma so nekateri pregnanci izkoristili možnost, ki so jo na zasedenem ozemlju ponujali Italijani, ti so namreč ob posebnem pisnem zagotovitvi dovoljevali naselitev. Prijatelj iz Ljubljane (imel jih je res veliko) mu je tako zagotovilo priskrbel; a vesti, ki so prihajale iz Slovenije v Srbijo, niso bile tako spodbudne, da bi to ugodnost izkoristil.

Zanj se je vojna končala 27. julija 1945, ko se je z družino vrnil spet na svoj dom, oziroma ženin dom. Tu sta si zagotovila stanovanje že v tridesetih letih. Pri Strojerju se je reklo pri hiši, Stara vas št. 15. Ker je bila hiša zapečatenata, je dobro prestala vojno vihro. Po ureditvi bivališča in prilagoditvi na nove poveljne razmere se je 22. oktobra 1945 zaposlil v Čevljarni Žiri z. z. o. j. kot višji komercialist. Ob gradnji tovarne Alpina ga videvamo na slikah z graditelji. V pripravah na otvoritev nove tovarne, 15. avgusta 1948, je s poznanstvom in izkušnjami, kako se taki reči streže, pripomogel k brezhibnem poteku proslave in prikazu zgodovinskega razvoja čevljarstva. Kmalu bo preteklo petdeset let od teh dogodkov, pa si dovolim zastaviti vprašanje: Ali bi bili danes sposobni takega prikaza?

1. avgusta 1951 je zapustil tovarno, ker je stopil v tretjo plodno obdobje – delovno upokožitev. Najprej je prevzel tajništvo društva upokožencev, ki ga je upravljal skrajno resno in odgovorno. Bodočim upokožencem je pomagal uveljaviti delovna leta. Ni pa se dal prepričati k uveljavljanju z lažnimi pričami dokazovanih "delovnih" let. Prav zaradi tega ni bil priljubljen pri nekaterih ljudeh, ki so potem dosegli uveljavitev po drugih poteh. Tak način dela je težko prenašal in nepoštenje ga je spravljal v nejevoljo. Ker je uradoval kar na svojem domu, ki je bil ob cesti (hiše danes ni več, umaknila se je novi stavbi blagovnice), je ljudi, ki so šli mimo, kar povabil vanjo in uredil z njimi. Ob nekem takem obisku je nervozen pokazal spisek upokožencev piscu tega sestavka in poimensko citiral, kateri so neupravičeno, mimo zakona, prišli do pokojnine. "*Boš kdaj lahko komu zabrusil resnico v obraz?*" je dejal. Druga zadeva, ki sem jo izvršil na njegovo povelje, kaže njegov neuklonjivi značaj. Dr. Jože Rus – pravnik in sokol v Ljubljani – je na ustanovnem sestanku Osvobodilne fronte zastopal demokratične sokole. Moral sem – poleg drugih zadev – osebno do njega in mu sporočiti: "*Žirovski sokoli niso nikoli dali soglasja k pristopu v OF*". To je bilo v šestdesetih letih.

Pisalna miza s posebnim pisalnim strojem v njegovi delovni sobi je bila napolnjena s papirji in karticami. Vodil je vse posle s papirji za gostilno Pri Berti. Spodnji del mize pa

je bil napolnjen z dopisi in mapami. Tu je shranjeval in dodajal kot zaljubljenec vse, kar je bilo v zvezi z ribištvom. Že v mladosti so ga privlačevale ribe. Sedaj pa je našel čas tudi zanje. Bil je med ustanovitelji Ribiške družine v Žireh. Dopisoval si je s sosednjimi družinami in izmenjaval izkušnje z njimi. Zaradi različnih poimenovanj posameznih rib je sestavljal slovarček z imeni rib v slovenščini, nemščini in latinščini, le škoda, da ga ni dokončal. Izrisal je vse potoke v žirovski dolini, kjer se ribe zadržujejo. Zaradi različnih pogledov in načina dela v ribiški družini se je kasneje sam umaknil iz nje.

Nazadnje naj bo omenjena še ena ljubezen. Ljubezen do glasbe in petja. V povezavi s KUD Oton Župančič je bil v petdesetih letih ustanovljen v Žireh Nižji glasbeni tečaj. Mladež, željna poskusiti talent na instrumentih, se je lahko vpisala in tudi sama nosila stroške poučevanja. Godalnih instrumentov so se učenci in učenke učili kar na domu pri Strojerju. Takrat je Janez spustil delo ob pisalni mizi ali ob veliki kmečki mizi in stopil k učencu, ki se je začel truditi običajno pri oknu. Klavirja so se učenci učili v osnovni šoli pri skladatelju Jobstu. Vsako leto je bil zaključni izpit vseh učencev. Zapisnik so podpisali vselej: predsednik in oba člana komisije. Spričeval baje ni dobil nihče. Za ponazoritev: vaje so bile dvakrat tedensko, klavirja se je učilo 13 učencev, godal po osem učencev (zapisnik iz leta 1954). V vsem obdobju je šlo skozi njegovo šolo 43 učencev. Poleg instrumentov se je posvečal tudi petju. Zbral je okrog sebe moške glasove in tedensko vadil z njimi. Spet kar na svojem domu. Kasneje, ko se je zbor povečal, se je našel prostor za vadbo v sosednji stavbi. Zbiral je pesmi, ki se jih na radiu ni slišalo. Spremljal je novo zložene skladbe in nekatere od teh tudi učil. Moški zbor je pel na različnih proslavah in še bi, pa je prišlo do političnega nesoglasja in zbor je prenehal. Priznati pa je treba, tudi zaradi voditeljeve načelnosti. Pooblaščen je tudi bil še za urejanje vprašanja avtorskih pravic.

Novi rod prinese nove ideje, stare stvari zanje niso več zanimive. Saj je sprejemal dejstva, a kljub temu je bil v duši razočaran, toliko truda na vseh poljih; zelenega uspeha pa kaj malo. Pogosteje je začel meriti pot od Bahača in spet domov. V ustih mu je bil vedno ustnik s cigareto, kasneje pipa in še kasneje zobotrebec.

Umril je 31. marca 1965 (pljučni rak) in nekdanji sokolski mladci so ga ponesli na dobračevsko pokopališče. Tam si že trideset let odpočiva od svojega truda. Janez Oblak, je vklesano na spomeniku. Med ljudmi pa je v spominu kot Janez Žunarjev ali Janez Strojerjev. Tak je bil.